

Tereziánská iniciativa 80

ČASOPIS MEZINÁRODNÍHO SDRUŽENÍ

červen 2016

Velvyslanec Spolkové republiky Německo nás pozval na přátelské setkání a na cembalový koncert (více na str. 10–11).

TEREZÍNSKÁ TRYZNA 2016 – tentokrát poněkud kontroverzní

Foto: Radim Nytl

Návštěvníci Tereziánské tryzny a zejména oběti nacistické perzekuce si v neděli 15. května na Národním hřbitově v Terezíně tradičně připomněli 71. výročí konce války.

Vedle předsedy Senátu Milana Štěcha se jí zúčastnili vicepremiér Andrej Babiš, několik ministrů, zástupci obou parlamentních komor, náboženských obcí a organizací připomínajících odkaz obětí druhé světové války. Památku obětí Terezína uctili také zástupci diplomatického sboru a řady obcí.

Předseda Českého svazu bojovníků za svobodu (ČSBS) Jaroslav Vodička přednesl xenofobní protiuprchlický projev, na který emotivně zareagoval vrchní zemský rabín Karol Sidon.

Jaroslav Vodička vedle útoku na uprchlíky zaútočil i na média veřejné služby:

„S obavami se ptáme, vedeni mnohdy zkreslujícími informacemi především médií veřejné služby, co miliony především ekonomických migrantů, kteří prchají za pohodlnějším životem, ne s touhou bránit svou vlast. Prchají, aby vytěžili náš léta a práci generace před námi budovaný evropský sociální a ekonomický systém. Ne proto, že doma žijí v nesvobodě, a pokud tak třeba žijí, nechtějí za změny ku prospěchu svých lidí bojovat. Mladí zdraví muži s novými mobily v rukou, v kožených bundách za tisíce, se srdceryvnými fotkami topících se bárek na moři vyrobených mnohdy i samotnými zločinnými převaděči,“ uvedl doslova Vodička.

„Musíme se samozřejmě spolu s vrcholnými představiteli politiky naší země, ale vratké EU, vážně zamyslet nad tím, jak bránit tisícileté hodnoty naší kultury před invazí kultury jiné s cíli, které si můžeme domyslet, se zájmy, jež můžeme vytušit,“ dodal Jaroslav Vodička, předseda ČSBS.

Na jeho slova emotivně a spontánně zareagoval vrchní zemský rabín Karol Sidon:

„Židé mají poněkud jiné zkušenosti, protože sami zažili za války problém. Problém se státy, které jim neumožnily emigraci ze zemí, které byly ohroženy nebo obsazeny Němci. Všichni zahynuli nejenom díky tomu, že je Němci vyvražďovali, ale také proto, že jim svět nežidovský, ale nakonec i židovský, uzavřel cestu záchrany, a to bychom si měli uvědomovat právě v době, kdy přicházejí lidé, o kterých se říká, že by měli bojovat za svou svobodu. Ale my dobře víme, jak je to skoro nemožné. I moje generace zažila dobu, kdy většina lidí věděla, že komunistický režim je zločinný, ale taky jim nezbývalo nic jiného, než to přežít. Měli to štěstí, že většinou přežili,“ uvedl v předem nepřipraveném projevu vrchní zemský rabín Karol Sidon.

Na svou minulost se musíme dívat kriticky a vyváženě

Projev Milana Štěcha, předsedy Senátu Parlamentu ČR:

Terezín je zvláštní smutné místo. Hlavní pevnost – tedy ghetto – byla vlastně určitým mezistupněm mezi životem (to byl „normální“ život tam venku) a smrtí (to byly transporty a vyhlazovací tábory).

Jaroslav Vodička, předseda ČSBS

Karol Sidon, vrchní zemský rabín

Terezín je důkaz toho, jak jsou i některé skutky občas relativní. Většina těch, co přišli sem do Terezína, okusila nacistickou krutost už dávno předtím. Přesto pak v Terezíně na ten život venku vzpomínali jako na ráj na zemi ve srovnání s tím, co prožívali tady. A když se pak mnozí z nich dostali do Osvětimi, možná pro ně byl rájem na zemi zase Terezín.

To je jedna z hrůzných věcí, které nacismus páchal – že lidé pozitivně vzpomínali na něco, co bylo objektivně už samo o sobě dost hrozné.

Terezín je taky důkaz, jak jsou někteří lidé dobré vůle občas naivní nebo možná i slepí. Když tady byla návštěva nebo kontrola Červeného kříže, nacisté ji vzali mimo jiné na divadelní představení, které obyvatelé terezínského ghetta nastudovali. Aby návštěva viděla, jak dobře se tu lidé mají.

Dostatek jídla, sportovní vyžití, i to divadlo. A pracovníkům tehdejšího Červeného kříže se divadlo líbilo. Jenže netušili, že ve skutečnosti nejsou diváky, ale sami v tom představení vlastně vystupují jako herci. Všechno to bylo jen jako. Všechno to bylo tragické divadlo.

Nechali se přesvědčit, že z Terezína žádné ty tajemné transporty na východ, o kterých se hovořilo, neodjíždějí. Že je to všechno fáma a že lidé se v ghettu Terezín ve skutečnosti mají dobře. Přitom tomu nechtěně sami pracovníci Červeného kříže přispěli už tím, že s dobrým úmyslem do Terezína přijeli. Nacisté odsud totiž nechali krátce předtím do vyhlazovacích táborů odvézt staré, nemohoucí a nemocné, aby svou přítomností nekazili celkový dojem z pečlivě naaranžované návštěvy.

Uvádí se, že ve skutečnosti odjelo z Terezína během války v transportech asi 87 000 lidí. Z nich se zpět po válce vrátilo asi 3 600. Dneska jsme zvyklí všechno převádět na procenta, takže jsou to asi 4 %.

Čtyři procenta těch, co přežili. A naproti tomu 96 %, co zemřelo v plynových komorách, na nelidské zacházení, vyčerpáním a mnoha dalšími tyranskými způsoby. To je strašná bilance.

Lidí, co prošli samotným Terezínem, bylo samozřejmě ještě mnohem víc. Udává se, že celkem jich bylo asi 155 tisíc, drtivá většina z nich se nedočkala konce války. Židé – ale nejen Židé – z Čech, Moravy, Slovenska, Německa, Rakouska, Nizozemska, Dánska, Maďarska se stali obětmi brutálního jednání nacistů.

To se týkalo nejen Terezína, i když podstatná část českých a moravských obětí nacismu zahynula právě tady. Ale naši lidé – ať už to byli Židé, Romové, sexuální menšiny, mentálně nemocní nebo političtí vězňové, antifašisté – umírali za války po celé zemi. Celkem se jednalo podle historiků až o 360 tisíc obětí.

Uvádím ve svém vystoupení hodně čísel a dělám to zámerně. Samozřejmě ne všechna čísla musí být úplně přesná. Válka je vždycky chaos a druhá světová válka byla tragédie takových rozměrů, že těžko ještě někdy někdo všechny mrtvé spočítá.

Proč o tom mluvím. V posledních letech se občas objevuje snaha některých lidí dávat vedle sebe zločiny nacistické okupace a odsun sudetských Němců. Já už jsem o tom v některých svých vystoupeních u příležitosti výročí osvobození hovořil, ale zopakuji to znovu, protože to pokládám za velmi důležité. Proto jsem ostatně zmiňoval ta čísla a mluvil jsem o těch proporcích. Není pravda, že nezáleží na počtu obětí, že jde o utrpení konkrétního člověka. Není pravda, že nezáleží na vině nebo nevině, že to utrpení je vždy stejné.

Tedy za prvé – obětí okupace bylo nesrovnatelně více než těch, kteří zemřeli během odsunu. To je potřeba mít stále na paměti. Ano, je dobře, když jsou dokumentovány a popisovány konkrétní zločiny, kterých se někteří naši lidé po válce dopustili na Němcích. Zejména, pokud se jednalo o nevinné lidi, skutečných nacistů mezi sudetskými Němci ale bylo dost.

Samozřejmě za žádných okolností neschvalují lynč ani samozvané mstitelé. Ty koneckonců neschvalovala ani tehdejší oficiální československá reprezentace. Například během květnového povstání v r. 1945 se v pražském rozhlase opakovaně zdůrazňovalo, že nikdo nemá individuální právo

Milan Štěch, předseda Senátu Parlamentu ČR

soudit Němce a naše zrádce. Natož o své vůli vykonávat rozsudky. To všechno měl udělat až poválečný soud.

Jenže nacistická armáda utopila tuto dobrou vůli v krvi. Kdyby se alespoň během povstání, těch pár posledních dnů války, chovali nacisté jinak, nejspíš by jiným způsobem probíhal i odsun. Ale oni nebyli schopni ani v květnu 1945 překročit svůj stín a chovat se jako lidé. Tím bohužel v očích tehdejších Čechů ještě více pošpinili celý svůj národ jako celek.

K tomu je také dobré říct jedno: že zločiny během odsunu byly dílem konkrétních jednotlivců. Zato nacistické zločiny během okupace byly součástí oficiální a promyšlené politiky německého státu. Na konci této politiky náš národ čekaly koncentrační tábory nebo otrocká práce někde na okupovaném východě, dokonce možná úplné vyhlazení. Čili ten rozdíl je evidentní, jasný a zřejmý. Každý seriózní člověk, který chce válečnou a poválečnou dobu hodnotit, musí tyto věci vzít v potaz. Musí vzít v potaz Terezín a další ghetta a koncentrační a vyhlazovací tábory.

Samozřejmě pořád platí známý princip příčiny a následku. To znamená, že přese všechny excesy nemohou být nikdy stavěny do jedné řady s nacistickými zločiny. Protože to byli Němci, kdo vyvolali válku. To oni rozpoutali tu hrůzu, nikdo jiný. To oni zřídili koncentrační tábory a plynové komory.

Je dobré, když je národ schopen sebereflexe. Myslím, že Německo od konce druhé světové války dokazuje, že je jí schopno. I my se musíme na své dějiny podívat kriticky a přitom vyváženě. ▶

Sebereflexe je něco úplně jiného než sebezkaštví. Musíme mít odvalu dotknout se živého a nebát se podívat na vlastní dějiny kriticky. Ale zároveň musíme vědět, kde stojíme a za čím si stojíme. Ta první složka nám jde v posledních letech znamenitě. Tou druhou už si nejsem tak jist.

Chci říct tolik: národ, který se neustále pokouší nějak zkruslovat vlastní dějiny v zájmu svých současných

politických potřeb – ať už domnělých nebo skutečných – takový národ neví, kde stojí, a za čím si stojí. A takový národ se ani nemůže dopracovat k pravdivé sebereflexi.

Dívejme se na sebe a své dějiny kriticky, ale objektivně, a zároveň s hrdostí. S hrdostí na ty, co za naši svobodu bojovali a s úctou ke všem obětem nacistického teroru.

Nacionalistický a protiněmecký byl podle židovských obcí projev předsedy Senátu Milana Štěcha (ČSSD) při nedělní Tereziánské tryzně. Proslov šéfa Českého svazu bojovníků za svobodu Jaroslava Vodičky pak obce označily kvůli výrokům o uprchlících za xenofobní. Ve společném prohlášení to sdělily Židovská obec v Praze a Federace židovských obcí v ČR. Štěch tvrdí, že byl jeho projev namířen proti Němcům, odmítl.

Oba projevy se podle židovských organizací nehodily na akci, která má připomínat oběti nacistické perzekuce. „Hlavní projev předsedy Senátu Milana Štěcha se nesl v protiněmeckém nacionalistickém duchu, který podle našeho názoru 71 let po skončení druhé světové války na vzpomínkovou akci nepatří,“ napsaly v prohlášení.

Štěch při pietním shromáždění na Národním hřbitově mimo jiné prohlásil, že nelze srovnávat násilí páchané nacisty s násilím, které páchali Češi na odsunovaných Němcích. „Zločiny během odsunu byly dílem konkrétních jednotlivců, zato nacistické zločiny během okupace byly součástí oficiální a promyšlené politické kampaně německého státu,“ řekl.

„Domnívám se, že nikdo, kdo můj projev poslouchal ušima, ho nemůže nazvat protiněmeckým. Snad jediné protinacistickým. V projevu jsem mimo jiné výslovně zmínil, že Německo může být pro nás vzorem tím, jakým způsobem se vypořádalo se svou minulostí,“ sdělil Štěch v reakci na prohlášení židovských obcí.

Na schůzi předsednictva TI (24. 5.) jsme projednali projev předsedy Senátu M. Štěcha na Tereziánské tryzně 2016 a na projevu jsme neshledali nic, co by se dalo označit jako protiněmecké (ale pouze jako protinacistické) a co by nás – přeživší a jejich potomky – uráželo nebo znepokojovalo.

Před 71 lety byl Flossenbürg osvobozen

Michal Salomonovič

Než americká armáda 23. dubna 1945 osvobodila koncentrační tábor Flossenbürg, zahynulo zde více než 30 000 vězňů. Vojáci jednotek 90. a 97. pěší divize našli v táborových barácích asi 1 600 nemocných a zesláblých vězňů. V roce 1945 zahrnoval táborový systém Flossenbürgu a jeho pobočných táborů na 40 000 vězňů, z čehož bylo téměř 11 000 žen. Vězni pracovali především ve zbrojním průmyslu a v lomech. Stejně jako vězňové v ostatních nacistických táborech trpěli podvýživou, nemocemi, přepracováním a krutým zacházením.

20. dubna 1945 začala násilná evakuace 22 000 vězňů. V táboře byli ponecháni jen velmi slabí. Cílem pochodu smrti byl lágr Dachau. Než vězni dosáhli svého cíle, jich více než 7 000 zemřelo vysílením nebo je zastřelily stráž SS. Stejný osud potkal i vězně pobočných táborů.

I v letošním roce se ve dnech 16. – 17. dubna konala vzpomínková setkání politiků představitelů Bavorska a dalších zemí s bývalými vězni KT Flossenbürg a jeho pobočných táborů. Přijeli z Ukrajiny, Belgie, USA, Itálie, Izraele, Velké Británie, Polska, Slovinska, Rakouska a Švédska. Z České republiky již tradičně Hana Hnátová, Helga Hošková, Lisa Miková a Michal Salomonovič, někdejší

Zleva: Hana Hnátová, Lisa Miková, Helga Hošková a Michal Salomonovič

vězni pobočných koncentračních táboru Freiberg a Drážďany i další členové ČSBS.

Bývalí vězni přijeli nejen proto, aby uctili památku svých spoluvězňů položením květin na společný hrob a zúčastnili se modlitby Kadiš v židovské modlitebně v areálu KT Flossenbürg, ale aby se také podělili o své smutné zážitky s mladými lidmi z mnoha zemí, kteří na tuto akci také přijeli. Byly to vzpomínky na léta prožitá v nacistických lágrech, na dobu, kdy jim bylo přibližně tolik let jako přítomným posluchačům. Z úst někdejších vězňů koncentračních táborů zaznívala varovná slova, aby se minulost již nikdy neopakovala.

Zamyšlení nad návštěvou v Hamburku

Eva Smolková-Keulemansová

Na základě pozvání Památníku KT Neuengamme a Initiative Gedenken Harburg jsme se ve dnech 28. 4. – 3. 5. 2016 zúčastnili vzpomínkových akcí, které se už po mnoho let konají ve výročí konce války a osvobození koncentračního tábora. Pozvání bylo velkorysé, neboť mě doprovázely moje děti Eva a Petr a vnučka Lenka s desetiměsíční dcerkou Aničkou. Přítomnost čtyř generací byla dána skutečností, že na základě aktivity lidí sdružených v Initiative Gedenken Harburg byl v Neugrabenu na ulici Falkenbergsweg letos v lednu uložen *stolperstein* na paměť mé maminky Alice Weilové, roz. Kaufmanové, spolu s dalším *stolpersteinem* pro Lili Wertheimerovou, maminku Hanky Weingarten, žijící s rodinou v Izraeli. Vzpomínky nad těmito kameny se spolu s Hankou zúčastnili její syn z Izraele s japonskou manželkou a jejich 8letý syn. Pietní akt, který připravili členové Iniciativy, byl dojemný. Spolu se zvětšenými fotografiemi byla čtena biografická data všech obětí, kterým už dříve byly pamětní kameny instalovány, položeny krásné žluté růže a dvě účastnice přednesly báseň izraelského autora „Každý má své jméno, které mu bylo dáno...“.

Otázka *stolpersteinů* byla již živě diskutována v minulých číslech časopisu

TI. Negativní postoj k jejich existenci, kdy se o ně nikdo nestará, má své opodstatnění. Přesto se na základě zkušeností z Hamburku domnívám, že své oprávnění mají. Otázkou je, jak jsou udržovány. Jestliže víte a vidíte, jak se s lahvíčkou čistícího prostředku a hadříkem objevují lidé, kteří mosazné desky čistí a stále tak dbají o připomínku nacistické zvěle, pak si jich lidé všímají a jejich smysl je naplněn. Sama jsem udělala zajímavou zkušenost. Poté, co jsem se na různých místech zmínila o *stolpersteinech*, ke mně přicházeli v podstatě cizí lidé, kteří je začali objevovat i v našich pražských ulicích a dojatě o tom vyprávěli. Snad by se péče o ně dala zajistit organizovaně, aby tak byl splněn účel jejich existence. (Možná, že péče v Německu je dána skutečností, že se o ně starají instituce, na rozdíl od situace u nás, kdy jsou ukládány většinou z iniciativy jednotlivců.)

Ráda bych ještě připomněla, že v Neugrabenu jde o obětavou, soustavnou práci spíše příslušníků starší generace, kteří spolupracují se školami, pravidelně pořádají různé akce, při kterých provádějí místy, kde byly poboční tábory KT Neuengamme, zajišťují pamětní desky a pomníky připomínající existenci těchto táborů etc.

V neděli 1. května, po přátelském posezení a rozloučení, jsme byli *předáni* do péče spolupracovníků Památníku Neuengamme, kteří nás odvezli do místa našeho dalšího pobytu, kde jsme se setkali s ostatními členy pracovního týmu a účastníky setkání. Zde byla soustředěna hlavní část programu vzpomínkových dnů. Podstatnou částí bylo zahájení výstavy nazvané „Zwischen Harz und Heide. Todesmärsche und Räumungstransporte im April 1945“, kterou spolu s dalšími zahajovala svým projevem Dana Lieblová. Připomněla

mj. pochody smrti, které prošly naším územím – pochod žen z Christianstadtu do Chebu, mužů ze Schwarzheide do Terezína a z KT Grünberg do okolí pošumavských Volar.

Skladba přednášek pamětníků byla velmi zajímavá, zřejmý byl posun tematiky. Abych uvedla alespoň jeden příklad. Holandská manželé měli přednášku na téma „Ein Krieg von zwei Seiten. Zwei Personen, zwei Perspektiven“. Žena, vnučka komunisty – odbojáře, který zemřel v KT Neuengamme, a její manžel, jehož otec byl nacista a dozorce v holandském průchozím táboře, násilník a zlý člověk, jak mi v soukromém hovoru paní Lotterie vyprávěla.

Hodně pozornosti bylo věnováno vlivu na rodinný život a na 2. či 3. generaci. Toto téma bylo též důvodem, že do hlavního programu bylo zařazeno naše večerní vystoupení, organizované spolu s Friedrich-Ebert-Stiftung, nazvané: „Ich habe mit ihnen kaum über meine Vergangenheit gesprochen“. Spolu se mnou hovořily moje děti, vnučka, a úspěšná byla i přítomnost malé pravnučky. Naše vyprávění moderovala zkušená Ulrika Jensen. Před velmi početným publikem nás úspěšně prováděla, takže vznikla příjemná atmosféra s mnoha dotazy a velkou vstřícností.

Co říci na závěr. Jsou to právě taková setkání, která výrazně přispívají k tomu, že se mění i náš vztah k Němcům, vznikají přátelství, kdy už není třeba hovořit o vině a odpuštění. Vinu tito lidé sami stále cítí a svými aktivitami stále znovu připomínají.

Jom ha-Šoa na Jiřáku

Foto: Matěj a Michal Stránští

Izrael si od roku 1953 připomíná výročí povstání ve Varšavském ghettu jako Jom ha-Šoa – Den tragédie. V Česku se poprvé četla jména v roce 2006 v Praze na náměstí Míru.

Letošní nepřetržité čtení jmen obětí holocaustu zahájila Mgr. Tereza Štěpková, ředitelka Institutu Tereziánské iniciativy, na náměstí Jiřího z Poděbrad v Praze. Poté přistupovali k mikrofonu pozvaní hosté – Mgr. Daniel Herman, ministr kultury, J. E. Gary Koren, velvyslanec Státu Izrael, J. E. Andrew Schapiro, velvyslanec USA, Ing. Vladislava Hujová, starostka Prahy 3, J. E. Dr. Arndt Freiherr Freytag von Loringhoven, velvyslanec SRN, Mgr. Michaela Marksová, ministryně práce a sociálních věcí, a PhDr. Dagmar Lieblová, předsedkyně Tereziánské iniciativy.

Daniel Herman, ministr kultury (foto Michal S.)

Gary Koren, velvyslanec Státu Izrael (foto Matěj S.)

Andrew Schapiro, velvyslanec USA (foto Matěj S.)

Vladislava Hujová, starostka Prahy 3 (foto Matěj S.)

Arndt Freiherr Freytag von Loringhoven, velvyslanec SRN (foto Michal S.)

Michaela Marksová, ministryně práce a sociálních věcí (foto Michal S.)

(foto Matěj S.)

(foto Michal S.)

Pak už přicházeli k mikrofonu občané Prahy, ale jistě i odjinud, někteří cizinci četli jména anglicky nebo německy. Neopřetržitý *maraton* čtení jmen zavražděných a připomínání obětí šoa skončil až po třech hodinách. Celé akce se zúčastnilo několik stovek lidí.

Letošní ročník byl už jedenáctý a neprobíhal jenom v Praze, ale i v dalších 10 městech. Všude však připomínal památku nevinných Židů a Romů, kteří byli diskriminováni, pronásledováni a nakonec zavražděni jen pro svůj *nežádoucí* původ.

místran, 5. května 2016

Jom ha-Šoa 5776 (2016) v Pinkasově synagoze

Zapálením svící v Pinkasově synagoze, za přítomnosti velvyslance Státu Izrael J. E. G. Korena, pamětníků a dalších významných hostů začalo letos 5. května vzpomínání na oběti druhé světové války. První slovo patřilo předsedovi pražské obce dr. Munkovi. Zmínil důležitost uchovávat vzpomínky a udržovat odkaz holocaustu. Dalšími slovy přispěl dr. Brod z Terezínské iniciativy. Jako historik se zamýšlel jak nad obdobím války a jeho důsledky, tak nad současnou situací, která přináší určitý neklid. Vyslovil obavy o osud Židů a také o osud Izraele. Členové souboru Národního divadla přečetli jména těch, kteří zahynuli. Smuteční tryzna byla zakončena modlitbou rabína Karola Sidona a zpěvem Hatikvy.

ef

V Terezíně – tak jako v mnoha jiných českých městech – se konala vzpomínka na oběti holocaustu, při které se čtou jména obětí. V Terezíně se tento pietní akt tradičně odehrává na dvoře v Dlouhé ulici před bývalou modlitebnou.

Anna Hyndráková a Bohumila Havránková, členky Terezínské iniciativy a bývalé vězeňkyně ghetta, přečetly sto jmen obětí nejen z Olomouce, ale také z Prahy. Celý akt zahájil předseda ŽNO Praha a ředitel Muzea ghetta Jan Munk. Uvítal hosty, mezi nimiž bylo i mnoho mladých lidí, a promluvil o významu tohoto dne. Poté zazpíval synagogální sbor z Curychu. Jeho účinkování bylo velice dojemné a dodalo celé akci opravdu slavnostní ráz.

Na závěr se vrchní zemský rabín Karol E. Sidon pomodlil Kadiš. J. Munk se rozloučil s přítomnými s tím, že se za rok určitě zase sejdem.

B. Havránková

V Blatné, kde akci organizovalo Centrum kultury a vzdělávání Blatná, mělo čtení jmen komornější atmosféru a odehrávalo se na třídě J. P. Koubka u kašny. V tomto malém městě se sešlo přes 50 účastníků včetně starostky Blatné Bc. Kateřiny Malečkové, kteří vedle čtení jmen měli možnost vyslechnout životní příběh dvou pamětníků: pan doc. MUDr. Dimitrij Slonim se podělil o své osobní vzpomínky na jednotlivé lidi, kteří byli odvezeni a zavražděni v letech války; historik Mgr. Petr Chlebec připomněl životní osudy nedávno zesnulé blatenské rodačky Evy Druckerové – jediné členky židovské komunity v Blatné, která přežila holocaust, ačkoli prošla několika koncentračními tábory. Po osvobození v Bergen-Belsenu a návratu se odstěhovala do Palestiny, později již s mužem a dvěma syny do Kanady, kde 30. ledna 2016 zemřela.

V Brně na Moravském náměstí čtení probíhalo celé tři hodiny a vystřídal se při něm řada oficiálních hostů z řad představitelů politického i kulturního života jihomoravské metropole: Klára Liptáková – zastupitelka města Brna a 1. náměstkyně primátora, Martin Landa – starosta Brna-střed, Mojmír Jeřábek – vedoucí odboru zahraničních vztahů Magistrátu města Brna, Věra Koupilová – rada pro národnostní menšiny Jihomoravského kraje, Jan Souček – ředitel brněnského studia České televize, Jan Kratochvíl – ředitel Muzea českého a slovenského exilu 20. století. Na organizaci brněnského čtení se podílela místní pobočka Oddělení pro vzdělávání a kulturu Židovského muzea v Praze a Muzeum romské kultury v Brně.

V Havlíčkově Brodě se organizace čtení jmen ujalo Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod. Pozvání na akci přijali představitelé města, studenti místního gymnázia, zástupci společnosti Františka a Jiřího Langerových, ředitel muzea MgA. Jiří Jedlička, ►

starosta města Havlíčkův Brod Mgr. Jan Tecl, MUDr. Jiří Koref – poslední pamětník holocaustu, který bydlí v Havlíčkově Brodě, a také mnoho jednotlivců z řad místního obyvatelstva. Prvního ročníku Jom ha-Šoa se zúčastnilo asi 60 lidí a ohlasy ze strany pořadatelů i návštěvníků byly velice pozitivní. Radní a další zúčastněné osoby podpořili konání akce i v dalších letech.

Na Karlově náměstí v Kolíně bylo před samotným zahájením čtení jmen položeno 11 nových stolpersteinů. Ke čtení jmen se pak sešli nejen představitelé města, ale také studenti místních škol a široká veřejnost. I zde měli účastníci možnost seznámit se s vybranými pracemi z výtvarné kategorie letošní soutěže.

V Kutné Hoře se letos pietní akce konala ve spolupráci s městskou knihovnou na prostranství před ní. Zúčastnili se také studenti z kutnohorské průmyslovky a Gymnázia Jiřího Orteny i náhodní kolemjdoucí. V Kutné Hoře probíhalo čtení jmen obětí holocaustu od 14 do 16 hodin a také zde měli návštěvníci možnost prohlédnout si vybrané práce ze soutěže.

V Liberci se lidé sešli na náměstí Dr. E. Beneše. Mezi čestnými hosty byl například náměstek primátora Ivan Langr či přeživší holocaust a členka Tereziánské iniciativy paní Marta Kottová.

V Litni u Berouna proběhlo čtení na náměstí před bývalou synagogou, která dnes slouží jako hasičská zbrojnice. Čtení zde sice probíhalo pouze hodinu, od 14 do 15 hodin, ale pro zájemce byl připraven bohatý doprovodný program. Už na dopoledne byla naplánovaná komentovaná prohlídka židovského hřbitova pro školní děti, pro veřejnost se pak opakovala po skončení čtení. V bývalé synagoze se promítaly filmy s válečnou tematikou a zněla hudba.

V Olomouci se čtení jmen konalo na Horním náměstí od 14 do 16 hodin za účasti předsedy ŽO Olomouc Petra Papouška, primátora města Antonína Staňka i náměstků a primátorky Prostějova Aleny Raškové. V 17 hodin následovala tryzna na židovském hřbitově. Akce se zúčastnilo odhadem asi 500 osob, včetně 80 studentů místních škol.

V Plzni bylo Jom ha-Šoa součástí tradičních Slavností svobody. Čtení jmen bylo novinkou a důstojným zahájením oslav, do jejichž konceptu svou povahou zapadlo. Začlenění Jom ha-Šoa do Slavností svobody se projevilo na produkci samotného čtení, která byla velkolepější než v jiných městech – velice silným dojmem působilo i promítání fotografií obětí či fotografií jejich náhrobků. Akce se v Plzni ve Smetanových sadech zúčastnilo odhadem 1000 osob, mezi nimi i náměstek primátora města Plzně pan Martin Baxa, učitelka Monika Stehlíková, která nám spolu s dalšími pomohla se zajištěním důstojného průběhu čtení, či jeden z amerických veteránů, čestný host Slavností svobody, který v r. 1945 Plzeň osvobodil a na akci byl přítomen s celou rodinou.

V Sušici byla akce Jom ha-Šoa zahájena na náměstí Svobody v 16 hodin a z náměstí se účastníci přesunuli na starý židovský hřbitov, kde památku obětí uctili modlitbou. V 17.30 začala v kino-kavárně sušického kulturního centra SÍRKUS beseda, jejímž hlavním hostem byl Lukáš Houdek, koordinátor vládní kampaně Hate Free Culture. Na závěr dne se konal koncert plzeňského kosmopolitního klezmer bandu Mi Martef. Celé akce se zúčastnili také někteří významní hosté – ředitelka Muzea Šumavy Zdeňka Řezníčková, majitelka Podmokelské synagogy Lucie Schwarzová, bývalý ředitel památníku Horská synagoga Hartmanice, potomci přeživších a další.

Tímto bychom chtěli poděkovat všem, kteří se zúčastnili čtení v některém z měst, dobrovolníkům v Praze Tomášovi, Rosali a Lucii, kteří nám pomohli s přípravou čtení, všem spoluorganizátorům a sponzorům. Také děkujeme Ústavu pro studium totalitních režimů za zapůjčení výstavních stojanů pro Prahu a Janu Houkalovi, faráři od Nejsvětějšího Srdce Páně, za možnost využití elektrické přípojky na náměstí Jiřího z Poděbrad. Jsme rádi, že se letos připojila další města, velká i malá, a těšíme se, že se v roce 2017 zase sejdem.

Eliška Waageová

Oslava Státu Izrael v Petrohradě

Evelina Merová

V Petrohradě jsem kromě představení Brundibára zažila také důstojnou oslavu 68. výročí založení Státu Izrael. Konala se v krásném koncertním sále petrohradské „Kapely“.

Na začátku zazněla Hatikva v podání symfonického orchestru Sankt-Peterburgu. Projev pronesl generální konzul Státu Izrael. Pak následoval koncert izraelské sopránistky Chily Badžio a rusko-ukrajinského barytonisty Vasilije

Gerello. Na programu byly árie z oper a operet a izraelské písně. Největší úspěch měla píseň Jerusalem of Gold.

Po ukončení koncertu slavnost pokračovala v hotelu Kempinsky. Na nádvoří budovy „Kapely“ se tančilo a zpívaly izraelské písně.

Na slavnosti byl též přítomen generální konzul České republiky Karel Kühnl.

Casimir Oberfeld (16. 11. 1903 Lodž – 24. 1. 1945 Přelouč)

Eva Fantová, foto: Matěj Stránský

Brýle Casimira Oberfelda, nalezené v hromadném hrobě

Gregoire Dunant s manželkou

Koněknud neobvyklé události došlo 16. května tohoto roku. Stalo se tak v Přelouči, kde na hřbitově v hromadném hrobě byli pohřbeni vězňové z transportu smrti z Osvětimi. Jedním z nich byl hudební skladatel Casimir Oberfeld, který se narodil v Lodži, ale převážnou část života prožil ve Francii. Proslavil se svými šansony a hlavně hudbou k více než padesáti filmům. Mnoho let po něm pátral jeho syn a díky údajům z Osvětimi, plánu hromadného hrobu a podle

vytetovaného čísla byl Casimir Oberfeld identifikován. Shodná DNA prokázala, že jde skutečně o otce a syna. A tak mohl Gregoire Dunant požádat o exhumaci ostatků svého otce a nechat je převézt do Paříže, kde jsou uloženi další slavní umělci. Vyzvednutí ostatků a uložení do převozní bedny se zúčastnili starostka a místostarosta města, šéf policie, zástupci muzea, kde zůstávají brýle a boty pana Oberfelda, zástupce ŽO v Praze a především ti, kteří se o to vše zasloužili.

Úsporný, ale výmluvný

Text i foto: mistran

Úsporný, ale výmluvný, je Památník holocaustu v Lipsku. V centru města stojí na mírně vyvýšeném piedestalu 140 židlí pro 14 000 židovských obětí hnědého německého teroru. Čtrnáct tisíc lidí se už do Lipska nikdy nevrátilo a nevrátí.

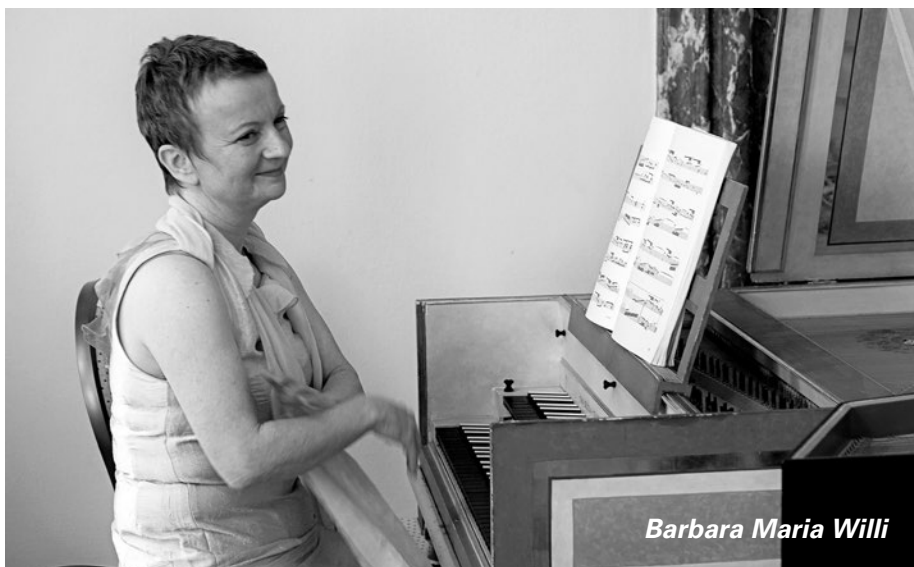
Koncert na velvyslanectví Spolkové republiky Německo

*Michaela Vidláková,
foto Michal Stránský*

Na čtvrtek 19. 5. 2016 na 15. hodinu dostali členové Tereziánské iniciativy a Organizace ukryvaných dětí pozvánku na koncert, který se konal v prostorách velvyslanectví Spolkové republiky Německo u příležitosti dnů vzpomínek na osvobození a ukončení 2. světové války. Byla to vzácná příležitost a také mnoho členů ji s radostí využilo: žáci Zuzany Růžičkové Barbara Maria Willi a Václav Luks, známý především jako dirigent, hráli na cembalo oblíbenou hudbu své učitelky, skladby Johanna Sebastiana Bacha. A co bylo na věci nejkrásnější – koncertu se zúčastnila i Zuzana Růžičková. Přítomné pozdravil velvyslanec SRN Arndt Freiherr Freytag von Loringhoven. Po několika českých uvítacích slovech pronesl německý proslov, v němž kromě vzpomínky na neblahou historii holocaustu se zmínil i o současných problémech s uprchlíky v Německu a vyslovil naději, že tuto krizi se podaří úspěšně zvládnout. Pan velvyslanec nezapomněl také po koncertě poděkovat koncertujícím za krásné provedení, vřele pozdravit Zuzanu Růžičkovou a předsedkyni TI PhDr. Dagmar Lieblou, které blahopřál k narozeninám. Také všichni posluchači nadšeným potleskem poděkovali hudebníkům za krásný hudební zážitek. Následovalo občerstvení, chvílka společného posezení a popovídání a v 17 hodin příjemné odpoledne na velvyslanectví skončilo.

Velvyslanec SRN při projevu

Barbara Maria Willi

Dagmar Lieblou a Dita Krausová

Zuzana Růžičková se svými žáky

Dagmar Lieblová za TI poděkovala za pěkné odpoledne strávené na velvyslanectví

Brundibár kráčí Evropou

Evelina Merová

Letos na jaře se objevila tři nová provedení tereziánské dětské opery *Brundibár*: v Královském divadle v Madridu, ve Státní opeře v Lyonu a v Michajlovském operním divadle v Petrohradě. Tam jsem byla pozvána na generální zkoušku a na premiéru. Myslím, že ruský *Brundibár* se povedl. Divadlo (1000 míst) bylo plné.

Výborně školený dětský sbor Petrohradského rádia a televize zpíval krásně, čistě a s citem. Povedly se všechny pěvecky složité partie. Hlavní role Pepíčka a Aninky výborně zvládly docela malé děti. Trochu mi vadilo, že flašinetáře *Brundibára* zpíval dospělý sólista Michajlovského divadla barytonista Boris Pinchasovič. Hrál a zpíval výborně, ale bylo by snad lepší, kdyby i tuto roli v dětské opeře zpívalo dítě, jako to bylo v Terezíně, kde to zazpíval tenkrát čtrnáctiletý Honza Treichlinger.

Na rozdíl od tereziánské *Brundibára*, a jinak než to zamýšlel autor, tu byli dva policisté, dva psi, čtyři vrabci

a čtyři kočky. Bylo mi vysvětleno, že dětské hlasy by to jinak v tak velkém divadle nezvládly.

Režisér Mstislav Pentkovský výborně a vynalézávě vyřešil spojení dnešního představení s jeho historií. Začíná opera, za oponou jsou vidět stíny dětí s kufry. Kufry jsou na jevišti v pozadí po celou dobu. Objevuje se známá fotografie tereziánské *Brundibára*. Dekorace jsou původní od Františka Zelenky. Když děti spí, orchestr hraje ukolébavku tereziánské básničky a skladatelky Ilse Weberové. Opera končí také trochu jinak než jak jsme zvyklí. Po závěrečné písni zpívá sbor německy píseň této básničky *Ich wandere durch Theresienstadt*.

Opera měla velký úspěch. Na závěr představení jsem řekla několik slov o tereziánských dětech. Jsem ráda, že se i ruské obecnost něco dozvědělo o pro něj dosud neznámém Terezíně a jeho kultuře. Doufám, že to bude mít pokračování.

Děti z Cejlu a Brundibár

V neděli 22. května předvedly brněnské děti před zcela zaplněným hledištěm divadla Minor v Praze Krásovu operu *Brundibár*. Na jevišti nestály žádné kulisy, jedinými rekvizitami byly velké krabice. Někdy se z nich sestavil plot, jindy stěna, mohly představovat kufry, posloužily i jako promítací plátno.

Opera byla mírně upravená, některá sóla zpívaly děti společně, ukolébavku, kterou normálně zpívají všechny děti, přednesla zpěvačka, *Brundibára* představoval operní pěvec. Kromě orchestru zahrály i děti na housle a zobcovou flétnu.

Velice působivé bylo postupné zařazení tří výňatků z tereziánského deníku jakéhosi děvčátka, které za tiché Krásovy hudby předčítala jedna z členek souboru.

Děti měly na sobě tmavá saka s velkými písmeny na zádech. Když se po závěrečném sboru „*Brundibár poražen...*“ za potlesku děti poklonily, otočily se čelem vzad a objevil se nápis KRÁSA BRUNDIBÁR.

Děti zpívaly dobře a bylo znát, že zpívají s nadšením. Setkání s nimi je velice dojemné.

Vytvořit z dětí vyloučených brněnských lokalit pěvecký sbor, nacvičit s nimi dětskou operu, chystat další projekt a vyvést je tak z jejich nevábného prostředí, je neobyčejně záslužný čin a je úžasné, že se to Josefu Škarkovi, Lindě Keprtové, Gabriele Tardonové a dalším podařilo.

deel

Rozhovor s Annettou Able o jejím životě a životě její sestry (dvojčete) Štěpy

Anna Lorencová

Rozhovor jsem vedla kdysi s Annettou Able v Izraeli. Konec konců, jejich osudy si byly za holocaustu velmi podobné. Myslím, že je v Terezíně a pak asi i v Osvětimi dost lidí znalo, protože tam pracovaly jako zdravotní sestry u Mengeleho a mohly chodit za pacienty z bloku na blok a byly téměř k nerozeznání. Takže jim říkali pro větší jednoduchost Štěpanet. Tohle pojmenování vymyslela Dita Krausová, když v Auschwitzu nikdy nevěděla, která je která.

Annetta Able a Stephanie Heller v současnosti

Annetta a Štěpa (Praha, asi 1930), tedy dřív, než jim říkali Štěpanet

Annettko, jsem velice ráda, že jsi ochotná k rozhovoru a k vyprávění o svém i sestřině životě, který určitě nepatří k nejsnadnějším.

Narodily jsme se 4. února 1924 v Subotici v Jugoslávii. Náš život byl plný překvapení, náhod a z pekla štěstí. První překvapení bylo, že jsme se narodily předčasně jako jednobuněčná dvojčata. Nedovedu si představit, jak naše maminka zvládla přivést miminka do rodného města v Čechách.

V dětství jsem se nikdy nenudila, byly jsme se sestrou jedna duše a jedno tělo. Byly jsme si velmi podobné, co prožívala jedna, prožívala i druhá. To nás provázelo celým životem a zachránilo nám to i život.

Chodily jsme do české školy a byly vychované jako vlastenky a sokolky. Teprve přičiněním Hitlera jsme pocítily, že jsme něco jiného, že jsme židovky.

Byly jste vychovány v židovském duchu?

Chodily jsme na náboženství a jednou do roka s rodiči do synagogy. To bylo asi tak všechno, co jsme věděly o židovství. Zákaz v pokračování školní docházky a ostatní omezení nám ovšem zničilo sny o radostech mládí.

Rodiče s mladší sestřičkou odjeli prvním transportem do Lodže. Nikdy nezapomenu na ten smutný pohled, na drahé tváře před uzavřením velkých vrat Veletržního paláce. Už jsme je nikdy neviděly. Tak srdceryvně jsme plakaly, že nemůžeme jet s nimi, že esesman, který tam byl, přišel za námi a ujistil nás, že pojedeme za nimi. To se však nestalo. Teprve později jsme odjely do Terezína, protože jsme pracovaly v židovském sirotčinci. Kromě toho se setra provdala, a já odjela dřív než ona.

V Terezíně jsme pracovaly jako zdravotní sestry na infekčním oddělení ve Vrchlabských kasárnách. Proto jsme byly izolované od terezínského společenského a kulturního života.

V Terezíně jsem poprvé poznala hrůzu umírání. Odloučení nemocných od rodin a nemohoucnost starých lidí, kteří se snažili v důstojnosti udržet svou morální úroveň.

Příjezd do Osvětimi nebudu popisovat. V mnohých knihách jsou popsány dobytčáky, příjíždějící s živými i mrtvými na rampy, kde za křiku esesmanů se psy byli hnáni vstoupit do neznáma.

Přišly jsme do „familienlágru“, kde jsme opět pracovaly jako ošetřovatelky, protože jsme byly ony vyvolené doktorem Josefem Mengelem, který se zajímal o dvojčata a trpaslíky. V Osvětimi lidé umírali jako mouchy a žili jako méněcenný hmyz. Tam jsem taky poznala Jiřího Abla, který vozil mrtvolky. Tehdy jsme netušili, že se ještě někdy setkáme za zcela jiných okolností.

Doktor Mengele byl znám jako „Anděl smrti“, který pouhým mávnutím ruky s bičíkem, rozdělával lidi k smrti nebo na práci. Měl zájem o dvojčata a trpaslíky. Má sestra mu dokonce pomáhala dělat otisky prstů. To mu dodávalo látku k jeho vědeckým pokusům. Procházely jsme všemožnými testy, naše krev se posílala do Německa na zkoušky. Při jedné návštěvě nás dr. Mengele osobně přivedl do cikánského tábora, kde měl svou studovnu, a nechal nám od cikánů zahrát. Byl velkým milovníkem hudby a chtěl se asi ukázat, jaký je ohromný člověk. Ukázal nám i malou nemocnici s dětmi, pohostil nás dokonce bílým chlebem, a sám zjišťoval naši podobnost jednobuněčných dvojčat. Hrůza ovšem nastala, když jsme druhý den zjistily, že celý cikánský tábor byl zlikvidován,

krematorium chrliklo oheň a kouř se vznášel nad celým lágrem. Nás dvě si Mengele vybral pro svůj úmysl zvýšit německou populaci spojením dvojčat. Dostaly jsme transfuze krve od mužských dvojčat, která jsme neznaly. Další reakce byla velmi bolestivá a měly jsme vysoké horečky. A jen díky tomu, že skončila válka, k pokračování pokusu nedošlo.

Jako mladá děvčata jsme měly ještě sílu dělat, co jsme musely: házet mrtvá těla s odpadávajícími papírovými obvazy plnými hnisu na nákladní auta. V márnici jsme se musely dívat na krysami ohlodané obličejce a potom žít dál. Za velmi nehygienických podmínek. Být přítomny likvidaci bloku v noci, když esesmani vyháněli lidi s vybranými čísly, předurčenými do plynu, když ženy věděly o svém budoucím osudu a snažily se v úzkosti všelijak schovat. Ale nebylo kam utéct. Vědět o narození dětí, jejichž osud byl předem zpečetěn, nebo o ženě, která nesměla své dítě kojít, aby dr. Mengele zjistil, jak dlouho dítě vydrží žít. Česká lékařka dopomohla matce k injekci, aby milosrdně usmrtila vlastní dítě.

Matka mé přítelkyně, která byla vedoucí bloku – říkaly jsme jí máma, zachránila jednu francouzskou dívku, která

byla těžce nemocná a jejíž číslo bylo vybráno do krematoria. To číslo vyměnila za číslo mrtvolky a tím jí zachránila život.

Mezitím odcházely transporty praceschopných lidí do továren v Německu a my tam zůstaly až do likvidace Osvětimi. Po likvidaci Osvětimi jsme šly pochodem smrti. Podél zasněžené silnice ležely mrtvolky lidí. Byly jsme svědky toho, co dozorcí-esesmani dělali s lidmi, jimž docházely síly k dalšímu pochodu.

Mé štěstí bylo, že jsem vždy všechno prodělávala se sestrou a jedna druhé jsme dodávaly sílu.

Po válce jsme zůstaly obě krátce v Praze, staly se z nás diplomované zdravotní sestry. Štěpa se provdala za Roberta Hellera a s manželem žila 8 let v Keni. Narodily se jim dvě děti – Naomi a John. Já jsem žila v kibucu v Izraeli, narodili se nám Míša, Danny a Daphna. Po šedesátém roce jsme se všichni sešli v Austrálii, kde jsme šťastni a jsme velká rodina. Štěpa má 2 děti, 7 vnoučat a jednu pravnučku. Já mám tři děti, 8 vnoučat a tři pravnučata.

A tak jsme nakonec zvítězily nad Hitlerem a těšíme se každým dnem ze všech radostí našich rodin!

P. S. Čtenářům Tereziánské iniciativy posílám básně, kterou jsem napsala, když mě spánek zapomněl navštívit.

VYSUŠENÉ JEZERO SLZ ZÍRÁ Z TEMNOTY
V UPOMÍNCE NA LASKAVOU TVÁŘ,
KTERÁ SE NIKDY NEUNAVILA
MILÝM POHLEDEM PROVÁZET KROKY SVÝCH MALÝCH DĚTÍ.
Z KAŽDÉ TĚTO VYSCHLÉ SLZY PUČÍ NOVÝ VÝHONEK ŽIVOTA
K UCTĚNÍ PAMÁTKY MÉ MATKY.
NEMÁME HROB, KAM POLOŽIT KAMÍNEK,
POUZE V NAŠICH SRDCÍCH ZŮSTÁVÁ NEZAPOMENUTELNÁ VZPOMÍNKA.

Annetta Able

Volary a pochod smrti – Multikulturní výchova v praxi

Pod tímto názvem se 6. a 7. května ve Volarech konala konference, letos již po deváté. Na programu byla jako i v uplynulých letech řada zajímavých referátů. Velice zajímavý byl příspěvek týkající se dálkového pochodu organizovaného dvěma příslušníky České armády. V letošním roce se konal již třetí ročník pochodu *Military Death March*. Příslušníci armády, policisté, ale také civilní zájemci jdou trasou v délce 75 nebo 30 km připomínající osud žen, které touto krajinou na jaře 1945 procházely a mnohé na samém konci války zahynuly. Výtěžek pochodu je věnován na údržbu židovského hřbitova ve Volarech, kde 95 žen z pochodu smrti nalezlo svůj poslední odpočinek.

Na závěr konference, jejíž součástí je i beseda se žáky základní školy, se konala pietní vzpomínka na hřbitově.

deel

Izraelské občanství statečné „lovkyni nacistů“

Beata Klarsfeldová, o níž jsme již několikrát psali v TI, dostala nedávno další čestné uznání. Izraelský ministr vnitra Arje Deri jí při slavnostní ceremonii v Jeruzalémě udělil izraelské státní občanství jako poděkování za dlouholetou činnost, kterou spolu se svým manželem vykonávala ve snaze polapit a dostat před soud válečné zločince, kteří se podíleli na holocaustu. Její manžel, Serge Klarsfeld, i syn Arno, jako Židé spadající pod zákon o právu návratu, již izraelské občanství mají, nicméně je neobvyklé je udělovat nežidovským osobám.

Ve své řeči řekl ministr Deri, že paní Klarsfeldová si toto ocenění plně zaslouží za statečnost, s níž zasvětila svůj život židovskému lidu a jeho tragédii.

M. V.

Kulturou proti antisemitismu 2016

*Michaela Vidláková,
foto Michal Stránský*

I letos – již po třinácté – se 17. 4. na Kafkově náměstí sešlo více než 500 občanů všech generací, mezi nimiž nechyběli ani pamětníci holocaustu, aby se zúčastnili Pochodu dobré vůle 2016. Sice ta objednávka nádherného počasí tentokrát tak docela nevyšla, poněkud nám i zapršelo, ale přece nejsme z cukru. Staří známí se pozdravili, objali se, popovídali si. Ve 14 hod. zazněly šofary, krátké uvítání a pak kantor Michal Foršt svým zpěvem odstartoval pochod bývalou židovskou čtvrtí. Pochodu se zúčastnilo také více než 70 žáků ze dvou škol z Badenska-Württemberska a ze čtyř českých škol, kteří díky podpoře Česko-německého fondu budoucnosti absolvovali třídení vzdělávací program v Židovském muzeu v Praze a v Památníku Terezín. Ti potom při zastavení na náměstí Jana Palacha ukázali fotografie a přečetli jména a několik údajů o zavražděných židovských spoluobčanech. Novým symbolem, který nás doprovázel, byly modré a bílé balonky, které se v našich rukou míhaly mezi českými, německými a izraelskými vlajkami, standardou ICEJ a transparenty.

Přešli jsme přes most a pokračovali dál do Valdštejnské zahrady. Tam nás opět uvítaly zvuky šofarů, nějak jsme se na zvlhlých lavičkách usadili. Po úvodní modlitbě, zazpívané kantorem Forštem, jejíž český text přednesl posluchači oblíbený herec Jan Potměšil, začal program, moderovaný Veronikou Sedláčkovou. Program se dále nesl v duchu nadcházejícího Jom ha-Šoa, Dne památky obětí holocaustu, ale i v naději, že přese všechnu hrůzu nesmí být všemu konec. Optimistický tón podtrhlo symbolické vypuštění bílých a modrých balonků, které přinesly stovky lidí z pochodu centrem Prahy. Jejich bílá a modrá barva symbolizuje barvy Státu Izrael, jehož existence je dokladem toho, že přes nezměrné utrpení a smrt milionů se Hitlerův plán nezdařil, a současně přináší víru, že se nezdaří ani žádný další podobný plán.

Přemysl Sobotka, místopředseda Senátu

Daniel Herman, ministr kultury

Jan Potměšil

„... a na troskách ghetta budeme se smát“, zazpíval Michal Foršt

Doris Grozdanovičová

Gary Koren, velvyslanec Státu Izrael a Mojmír Kallus

Poté zazněly pozdravy velvyslance Státu Izrael Garyho Korena, místopředsedy senátu Přemysla Sobotky, tradičního podporovatele této akce, a ministra kultury Daniela Hermana. I z jejich proslavů vyznívala nutnost neutuchajícího boje proti antisemitismu. První místopředseda Senátu Přemysl Sobotka ve svém projevu připomněl, že jsme opět v situaci, kdy se Židé v Německu, Francii či třeba Švédsku necítí bezpečně. „A to je podle mne politický lakmůsový papírek pro každého Evropana. Potom přijdou na řadu třeba Maďaři, Češi, Poláci. Přečtěme si opět po čase Válku s mloky od Karla Čapka. My Češi rádi svou vlast nazýváme srdcem Evropy. Ještě bije, ale až se Židé nebudou cítit bezpeční a žádoucí v České republice, bude Evropa mrtvá.“

Hudbu do programu, zejména písní „Jeruzalém ze zlata“, přinesla skupina Natalika se zpěvačkou Natálií Velšmídovou a kantor Michal Foršt.

Hudebně dramatické pásmo, které připravila Lenka Sedláčková a přednesli Jan Potměšil a Barbora Sedláčková, vycházelo ze vzpomínek jihlavské rodačky, která byla do Terezína deportována z Brna, dnes 90letá Doris Grozdanovičová. Pásmo připomnělo např. nesmyslné nařízení nacistů, kdy židovské dítě se dříve než s domovem muselo rozloučit i s kočičkou, k níž v té době temna a ztráty lidských přátel hluboce přilnulo. (Jakoby k vítězství třetí říše mohlo napomoci to, že Židé nesmějí

mít třeba ani kanárka.) Následující deportace mladé dívky, práce v Terezíně, smrt příbuzných, pozdější shledání s bratrem, začátek nového života.

To vše měli posluchači v živé paměti, když na podium vystoupila 90letá dáma, které by nikdo její věk nevěřil, a optimisticky pronesla: „Ještě žiju.“ Dodala, že asi taky díky tomu, že nechodí k lékařům. Ani na to totiž nemá čas.

Optimismus a naděje symbolizovala i Švenkova píseň, která se stala terezínskou hymnou, píseň „Všechno jde, když se chce“.

Předseda ICEJ v ČR Mojmír Kallus v závěrečném proslovu řekl:

„Je paradoxní, že z písně, kterou složili vězni v Terezíně, a ze svědectví pamětníků přeživších hrůzy holocaustu tryská tolik životního optimismu,“ a dodal: „Právě z Izraele si můžeme v mnohém vzít poučení, a to nejen v bezpečnostní oblasti. Je to země, která je nucena žít v neustálém ohrožení a přitom buduje prosperující, demokratickou a tolerantní společnost.“ Potom poukázal na to, že mnozí z těch, kdo přežili Terezín, Auschwitz a další místa hrůzy, odešli po válce budovat mladý židovský stát, a to se stejným postojem:

VŠECHNO JDE, KDYŽ SE CHCE.

„Jerušalaim Šel Zahav“, zazpívala Natálie Velšmídová

Rakousko slavilo 71. výročí

Michaela Vidláková

Již mnoho let jezdím v květnu do Rakouska, do oblasti, kde byl v koncentračním táboře Ebensee v květnu 1945 osvobozen Artur Radvanský, s nímž jsem po mnoho let jezdila na besedy do škol, mj. právě i do těchto míst. Proto také nyní, po jeho smrti, mě tam každoročně zvou v období oslav tohoto výročí. Ano, říkají výročí osvobození. Já se ale pokaždé v duchu ptám – je to vlastně pro ně *výročí osvobození*, jako tomu bylo u nás, ve Francii, v Polsku a jiných zemích nebo *výročí porážky* jako v Německu? Vždyť až příliš mnoho občanů Rakouska v r. 1938 nadšeně vítalo příjezd německých vojsk, rakouští vojáci bojovali po boku německých a bohužel mnoho jich sloužilo v koncentračních táborech, a jak popisují bývalí vězňové, rakouští esesáci se chovali leckdy ještě brutálněji než němečtí. O počtu antisemitů – tehdy i dnes – nemluvě. A v současné době opět výrazně stoupají preference nacionalistických politiků, že to až děsí. Je to opravdu způsobeno uprchlickou krizí anebo ta jen umožňuje oněm politikům nahlas vyslovovat to, co se dosud považovalo za politicky nekorektní? Vypadá to, že migranti aktivují a polarizují celou společnost, na obě strany. Jen – kterých je víc?

Na příklad mě jeden velice angažovaný aktivista seznámil s černošským chlapcem, jedním z uprchlíků, o něž se stará. Prý jako 17letý uprchl ze Somálska, kde žije jeho rodina, matka a sestry, neznámo kdo, asi prý někdo od vládních orgánů, zabil otce, a proto on uprchl, aby ho snad nezabili také. No nevím, kdo je v současném politickém zmatku v Somálsku vládním orgánem. Prý šel mnoho měsíců pěšky až do Rakouska. Teď je rád, že se něčím vyučí nebo půjde do školy, bydlí zdarma, dostává měsíčně asi 180 Eur, s tím musí vyjít, ale trochu ještě posílá rodině. Vypytávala jsem se onoho aktivisty na pár podrobností. Ví mladík, co je s rodinou? S rodinou je v kontaktu. Jak? Má chytrý mobil (ten taky neroste na stromě), denně mamince telefonuje, to dělal i celou dobu po cestě, někdy *skajpuje*. To mají počítač? Ano (asi sestra).

Jak věděl, kudy jít? To se zeptal, někdo mu vždycky ukázal směr. (Jak věděli, kterým směrem jít do Evropy?) A kudy šel? Přes Turecko. Jak se dostal do Turecka, přes válčící Sýrii? Ne, z Egypta. Pěšky po moři? Ne, to jel lodí. A jak se dostal do Egypta? Přes hladovějící Súdán? Co celé ty měsíce jedl? Něco si koupil, nebo našel. A kde na to bral peníze? Složila se na něj celá rodina. Tak nevím – nějak mi to všechno přišlo nepřilíš věrohodné. Ale ten chlapec byl jinak opravdu velice milý, hezký, usměvavý a hlavně pozorný – podržel dveře auta, podal pomocnou ruku, přidržel tašku. Jenom jestli jsou všichni takoví?

Nicméně musím skutečně obdivovat různé pozitivní aktivity a až neuvěřitelné osobní nasazení některých lidí, i když z mého pohledu mi to připadá leckdy jako práce pověstného Sisyfa. Vezměme třeba pana učitele R., který se – mezi spoustou jiných věcí – již po léta stará o zajištění zmíněných besed ve školách. Bydleli jsme, a já dosud každoročně bydlím, v jeho malém domku ve vesnici nedaleko Attnang-Puchheim. Znamená to pro něj domluvit celotýdenní program ve školách, zorganizovat dost složitou dopravu do jednotlivých škol po širém okolí (denně 2–3 školy), dohodnout polední stravování (snídaně a večeře jsou v jeho režii), zajistit refundaci jízdného z Prahy, vyzvednout mě na nádraží a zas mě tam přivést, to vše při svém vlastním běžném vyučovacím programu. Spolupracuje s Mauthausenským výborem, a protože v okolí bylo několik koncentračních táborů, obvykle 1–2× v onom květnovém týdnu tam bývají odpoledne či v podvečer vzpomínkové slavnosti, tak i tam se mnou jezdí, neboť účasti pamětníka si místní organizátoři obzvláště cení. Na všech těchto (i jiných) akcích zajišťuje pečlivou foto-a videodokumentaci. Pokud

Na snímku zleva: Karl Markovics, velvyslanec ČR Jan Sechter, Michaela Vidláková, starosta Attnang-Puchheimu Peter Groiss

zbylo nějaké volné odpoledne, pak nás jeho otec, teď už také osmdesátník+, vozil po širém okolí ukázat krásné hory, jezera a města. Ale to není celá činnost pana učitele R. (dnes je mu mezi 50–60): jeho hlavním cílem působení je malá vesnice v Súdánu, odkud si před lety přivezl i manželku s 2 dětmi. Další 2 se narodily již v Rakousku. Jelikož žena psychicky onemocněla, o všechny 4 děti se staral a postaral, dnes jsou z nich dospělí lidé, všichni pracují nebo studují. Za pomoci dalších nadšenců a s pomocí různých veřejných akcí sbírá finanční prostředky, v oné súdánské vesnici zřídili školu, nadále ji financují a on tam každoročně na nějakou dobu jezdí dohlédnout na její fungování. Také si odtamtud přivezl těžkou nemoc, která ho málem stála život. Přesto v tom pokračuje. I když ví, že takových potřebných vesnic jsou v Súdánu, v Africe, na světě tisíce, a všem pomoci nemůže, věří, že i tak to má smysl. Má – nemá?

Ale vraťme se k 71. výročí: Attnang-Puchheim je malé město mezi Salzburgem a Linzem. Právě tam se vždy koná pamětní slavnost, na kterou mě tam stále zvou. Toto město je totiž poměrně důležitý železniční uzel a za války, zejména na jaře 1945, zažilo nádraží a okolí účinné bombardování. A z nedalekého koncentračního tábora Ebensee tam dováželi vězně, aby odstranili následky a nádraží znovu opravili. Mezi těmito vězni byl i Artur Radvanský, který byl členem

komanda, jemuž ne neprávem přezdívali „Himmelfahrtskommando“: měli totiž za úkol likvidovat nevybuchlé bomby. Znamenalo to bombu uvolnit, vyšroubovat rozbušku a pak celou vyprostit. Podaří se nebo z toho bude „nanebevstoupení“?

Slavnost začíná u pomníku, jehož plastiku vytvořili studenti tamní průmyslovky. Stylizovaná socha vězně vlekoucího kolejnici (viz foto). Také letos,

podobně jako před rokem, tam z Vídně vlakem přijel i český velvyslanec Jan Sechter a přivezl velkou kyticí v národních barvách a se stuhami s nápisem, přednesl krátký projev a potom mne požádal, abychom ji spolu položili. Další část se odehrávala v kulturním sále, několik proslovů, zejména starosta Attang-Puchheimu P. Groiss a další (včetně mne), ovšem naprosto skvělý proslov pronesl známý a oblíbený rakouský herec Karl Markovics – opravdu lituji, že jeho text nemám písemně.

O kulturní program se postarali studenti z okolních škol. A u toho bych se trochu zastavila: hudba a zpěv, sice pěkné, ale proč v Rakousku zpívali jen americké písně a anglicky? A ještě něco, co mi vadilo mnohem víc. Šlo přece o vzpomínkovou slavnost u příležitosti osvobození, vzpomínku na konec bojů v Evropě, na oběti koncentračních táborů, násilí a hrůz. Ale program byl zaměřen spíše na palčivou otázku dneška, na současnou starost, co s migranty (tedy stále se jim tu říká uprchlíci, ať už mají pro své stěhování důvod jakýkoliv). Byla tam např. velmi pěkná prezentace – přehled, kdy, odkud, kam a v jakém počtu se v minulém století utíkalo, kolik zůstalo a kolik se posléze vrátilo domů. Ale to se přece k námětu této vzpomínkové oslavy vůbec nehodí! Stává se dnes navíc špatným

zvykem, že problematika vstřebání migrantů se směřuje s někdejší neochotou přijímat židovské uprchlíky, kteří utíkali před hitlerovským režimem. A tak v jedné scéně dnešní migrantka a tehdejší židovská dívka procházely jevištěm a marně hledaly útočiště. Má to ukázat, jak se dějiny opakují. Nesouhlasím. Když dva hledají údajně totéž, není to totéž. Důvody, příčiny, okolnosti, schopnost a (ne)ochota se přizpůsobit, o tom tam nebyl ani náznak. A s tímž problémem jsem se setkala i po jedné besedě ve škole, kdy jsem už skutečně vypěnila. Doprovázel mě jeden agilní aktivista, znám ho léta, člověk jinak opravdu lidsky motivovaný,

činný v různých organizacích, ale po besedě o holocaustu si přihlížel své želízko – problém migrantů – a také to naprosto neorganicky spojoval. A tak jsem se do něj pustila, že tato beseda je o holocaustu a že současná migrační problematika je příliš komplexní a natolik se lišící od tehdejší situace Židů, že to nelze tak jednoduše směřovat. Že jeho podobné vstupy výslovně odmítám – a pokud by se to mělo ještě opakovat, tak jedu nejbližším vlakem domů. Už se to nestalo. A tak, i když ve školách jsem se setkala se zájmem, bylo i dost otázek, všichni byli ke mně milí, přece jen jsem se letos vrátila trošku znechucená.

Na Sever

Za účasti velvyslance Státu Izrael Garyho Korena a velvyslance Dánského království Christiana Hoppeho proběhla v předpremiéře 18. dubna v kině Světozor v Praze projekce filmu Na Sever.

Režisérka Nataša Dudinská ve svém celovečerním dokumentu vypráví příběh osmdesáti židovských dětí, které našly v roce 1939 azyl v Dánsku.

Snahy o záchranu středoevropských Židů před nacistickou zvůli nejsou spjaty jen se známými aktivitami Nicholase Wintona nebo Oskara Schindlera. Jsou spojeny i s nezištnou a riskantní pohostinností stovek mediálně „bezejmenných“ dánských občanů, kteří v roce 1939 poskytli domov třem stům šedesáti židovských dětí. Šlo převážně o sedláky, kteří do svých domovů – v rámci záchranné akce organizované dánskou pobočkou Mezinárodní ženské ligy za mír a svobodu (WILPF) – přijali mladistvé Čechoslováky, Němce a Rakušany. Hluboce lidská solidarita se Dánům mohla krutě vymstít: v dubnu 1940 byla jejich vlast napadena nacistickým Německem a zůstala okupována až do května 1945. Mladiství uprchlíci však našťastí bydleli na venkově, na statcích izolovaných od okolí. Pěstouni museli dbát jen o to, aby se moc často nestýkali na veřejnosti. Zatímco v okolní Evropě zuřila válka a miliony Židů mizely v koncentračních táborech, přežívali tak v relativním bezpečí. Trvalo to čtyři roky, než válka skončila – návrat zpět ovšem prakticky nebyl možný. Ze světa, který znali, nezbylo prakticky nic. Získali však šanci na nový život...

Před šesti lety tuto zapomenutou epizodu z historie evropského holocaustu objevila česká novinářka Judita Matyášová. Vypátrala téměř osmdesát osob, které do Dánska přišly z Brna, Jihlavy, Třeště či Kolína. Dnes devadesátileté pamětníky zkontaktovala na různých místech světa a napsala o nich knihu *Přátelství navzdory Hitlerovi*, za kterou v roce 2013 získala cenu Arnošta Lustiga. V témže roce začala s izraelsko-slovenskou režisérkou Natašou Dudinskou pracovat na celovečerním dokumentu, inspirovaném její knihou.

Na Sever (Česká republika – Izrael 2016), režie a kamera: Nataša Dudinská, scénář: Nataša Dudinská, Judita Matyášová, střih: Hedvika Hansalová. Mimesis Film, 87 min.

Zpracováno podle textu Aleny Prokopové z internetu

Vážení čtenáři Tereziánské iniciativy!

Dovolte mi, abych vám nyní – v polovině roku 2016 – znovu osvěžila informace o tom, co byste mohli získat z grantů Claims Conference, které jsou určené na domácí péči pro všechny, kteří patří do skupiny přeživších holocaust. Upozorňuji vás, že tyto informace jsou platné především pro klienty z Prahy a dalších míst, která jsou mimo působnost ostatních židovských obcí. Rámcově jsou však poskytované služby podobné i v ostatních židovských obcích a v případě, že si nebudete jistí, rádi vám předáme kontakt na nejbližší spolupracující organizaci.

Granty jsou určené na úhradu služeb, které vám budou poskytovány v domácím prostředí. Jde o tyto služby:

- 1) pečovatelská služba a osobní péče,
- 2) pomoc v domácnosti a úklidové služby,
- 3) individuální rekondiční cvičení a domácí rehabilitace,
- 4) kompenzační a zdravotní pomůcky,
- 5) dovážka obědů,
- 6) doprava k lékaři, sociální účel jízdy, doprava do denního stacionáře a doprava na aktivity pořádané židovskými organizacemi, asistence nebo doprovod při účasti na programech v dalších sociálních službách,
- 7) proplácení léků a zdravotních pomůcek (Zdravotní fond),
- 8) příspěvek na socializaci – na rekondiční pobyty pro skupinu klientů,
- 9) příspěvek na drobné úpravy v bytech.

Služby mohou být poskytovány přímo pracovníky Sociálního oddělení ŽOP nebo vám pomůžeme zprostředkovat a zajistit externí služby. Můžete využít také stávající služby, které máte, a my vám rádi vysvětlíme způsob proplácení.

Upozorňujeme Vás, že služby musí být proplaceny ve stejném čtvrtletí, kdy jsou poskytovány. Účtenky je možné dodávat do 5. dne měsíce následujícího po konci daného čtvrtletí. Všechny doklady musí splňovat náležitosti dané dárce – Claims Conference. Před proplácením služeb s vámi sociální pracovnice vyplní formulář souhlasu a kritéria stavu klienta. Musíte dodat kopii občanského průkazu a evidenční číslo svého nároku u Claims Conference. Na dokladech k proplácení pak musí být uvedeno vaše jméno, adresa, kde byla služba poskytnuta, váš podpis a podpis osoby, která službu poskytla v případě, že budete mít uzavřenu smlouvu o poskytnutí pomoci nebo razítko, pokud je poskytovatelem podnikatelský subjekt.

Vzhledem k doporučení Claims Conference po provedeném auditu, musíme změnit podmínky pro proplácení služeb – kadeřník, pedikúra a manikúra. Tyto služby není možné z grantu hradit. V individuálních případech je možné péči poskytovat a hradit jiným způsobem, po dohodě s pracovníky Sociálního oddělení Židovské obce v Praze.

Informace o všech těchto službách vám poskytnou pracovníci Sociálního oddělení ŽO v Praze.

**Kontaktní osoby: Jana Wichsová – sociální oblast tel. 222 310 951
Zlatuše Kopecká – zdravotní oblast, tel. 224 800 810**

Korespondenční adresa:

**Sociální oddělení ŽO v Praze, Maiselova 18. 110 00 Praha 1,
e-mail: socialni@kehilaprag.cz**

Jana Wichsová

Vraždění na obou stranách

*Pavel Hoffmann,
z němčiny přeložily
Doris Grozdanovičová
a Anna Lorencová*

Představme si následující novinářské sdělení: „Afghánská policie zavraždila tři Talibánce, kteří způsobili masakr v dívčí škole.“ Nebo: „Berlínský policista zavraždil islámského teroristu, který nožem napadl policistku.“ V německých novinách by to bylo nepředstavitelné. Jedná-li se však o útoky na Židy, jsou pachatelé bezpečnostními složkami zavraždění a oběti označeny za ultraortodoxní nebo za usídlece.

Po bestiální vraždě čtyř modlících se Židů a jednoho drúzského policisty v jedné jeruzalémské synagoze se však nikdo nerozpakoval tento čin bagatelizovat a označit jej za „čin zoufalého Palestince“, místo aby referoval o obětech a utrpení jejich rodin. Odkud pramení tato nenávisť k Židům ještě sedmdesát let po šoa? Definice antisemitismu se od doby, kdy existuje Izrael, zásadně změnila. Zatímco před rokem 1945 člověk, který „měl Židy ještě méně rád, než bylo běžné“, sám sebe hrdě označoval za antisemitu, můžeme dnes označit za antisemitu toho, kdo od Židů, resp. Izraelců požaduje to, co by se od Nežidů nevyžadovalo ani ve snu. Bránící se ozbrojený Žid je pro mnoho Němců nebo Evropanů po dvou tisíciletích v úloze oběti nepřijatelný. Židé mají zůstat obětmi, které se dají oloupit, vyhnat nebo zavraždit. V našich pokrokových demokraciích pak můžeme politovat židovské oběti z Paříže, Bruselu, Berševy i odjinud, oplakávat je a uspořádat vzpomínkovou oslavu s klezmerovou hudbou. Nebo je to snad tradiční německá afinita k islámu?

Z nacionálních socialistů byl Himmler snad jedním z největších obdivovatelů islámu. Nechal dokonce z přátelství k vůdci palestinských arabů Al Husseinimu na jeho výslovné přání, tisíce židovských dětí místo původního záměru – transport

do tehdejšího britského mandátu Palestiny – zavraždit v plynových komorách Osvětími.

Socialistický následník Německé říše, Německá demokratická republika, ze všech sil podporovala arabské státy ve vražedném boji proti Izraeli. I současné Německo nepřímo podporuje teroristické organizace, navzdory trvalému ujišťování o právu Izraele na existenci.

Velká část peněz, která prostřednictvím EU, UNO a NGO plyne do tzv. palestinských oblastí a do pásma Gazy, končí v rukách Hamásu a Fátáhu. Jejich snahu uskutečnit druhý holocaust lze sotva popřít.

Přítom se lze od Izraelců mnohému naučit. Ještě nikdy předtím se žádnému národu nepodařilo vybudovat za šedesát let – navzdory trvalému existenčnímu ohrožení – demokratický stát v poušti a bažinách, které zabírají téměř čtvrtinu území. Arabští obyvatelé Izraele (20 %) užívají více práv než menšina Romů v Evropě. Neznám žádného Roma, který by někdejšího prezidenta poslal do vězení. V Izraeli jeden arabský soudce odsoudil bývalého prezidenta k trestu odnětí svobody. Kromě toho se izraelským bezpečnostním silám během posledních 13 let navzdory stovek pokusů, podařilo zabránit teroristickým masovým vraždám na civilním obyvatelstvu.

Je zajímavé, že americké letectvo se od izraelského letectva učí, jak s minimálními ztrátami civilistů bombardovat osídlená území, například v Sýrii nebo v Iráku. V čase války v Gaze jsme na německých ulicích slyšeli hesla připomínající říšskou „křišťálovou noc“. Kde však jsou protestující davы, když tisíce žen, dětí a otců umírají pod ruskými, americkými či saúdskoarabskými bombami?

Žádný z těchto států nebrání svou existenci na rozdíl od Izraele. Tato disproporce ukazuje, kde hledat vlastní motivaci těch, kdo kritizují izraelskou politiku, zvrhlá polemika, pokulhávající srovnání a slepost vůči reálné skutečnosti.

INFORMACE – VZKAZY – VÝZVY – PROSBY

Zájezd do Terezína pro II. a III. generaci členů TI

pořádáme v neděli 25. září. Autobus bude vypravený z Prahy, z ulice Na Florenci. Sraz účastníků v 9.15 a odjezd do Terezína v 9.30 hod.

Po Terezíně nás budou provázet přeživší, které zažily terezínské ghetto na vlastní kůži – Dagmar Lieblová, Doris Grozdanovičová a Michaela Vidláková.

Zájemci o exkurzi se mohou hlásit v kanceláři Terezínské iniciativy nejpozději do 10. září u pí Marty Jodasové:

terezinskainiciativa@gmail.cz nebo dagmar@liebl.cz.

Klub Jáchymka

První středa v květnu byla určena k setkání poválečné generace. Sešli jsme se v nevelkém počtu, bylo to však milé setkání. Spojují nás podobné osudy našich rodičů, ale i naše vlastní životní postoje. Ohlas na taková setkávání je veliký, přicházejí e-maily s dotazy a s přáním se zúčastnit. Přišla i Jana Wichsová, vedoucí sociálního oddělení, byla přítomna ředitelka ITI Tereza Štěpková. Příští setkání je plánováno na červen, další pak na srpen. (V červenci je první středu v měsíci státní svátek.)

Ef

Akce Památníku Terezín pořádané k 75. výročí zahájení deportací Židů z českých zemí a vzniku terezínského ghetta

SVĚDECTVÍ O PROMĚNĚ MĚSTA – TEREZÍN VE STAVEBNÍCH PLÁNECH A DOKUMENTECH ŽIDOVSKÉ SAMOSPRÁVY 1941 – 1945

14. července – 31. října 2016, předsálí kina Muzea ghetta. Dokumentární výstava bude zahájena vernisáží 14. července 2016 ve 14 hodin.

ZPŘÍSTUPNĚNÍ DALŠÍCH PROSTOR BÝVALÉHO KOLUMBÁRIA

17. října 2016 od 11 hodin. Veřejnosti bude zpřístupněna další část prostor bývalého kolumbária, které v době terezínského ghetta sloužilo k ukládání papírových uren s popelem obětí spálených v nedalekém krematoriu.

KOMORNÍ KONCERT

17. října 2016 od 12 hodin, ve spolupráci s Terezínskou iniciativou, sdružením bývalých vězňů terezínského ghetta.

Účinkující: Revesz trio (NL), Jaroslav Svěčený (CZ)

„NEZAPOMEŇ SVÉ JMÉNO – OSVĚTIMSKÉ DĚTI“

10. listopadu 2016 – 31. března 2017, předsálí kina Muzea ghetta. Dokumentární výstava bude zahájena vernisáží 10. listopadu 2016 ve 14 hodin, poté bude uvedena dětská opera Brundibár v podání Dismanova rozhlasového dětského souboru.

Přežil holocaust jako dítě

Cindy Cantrellová, Boston Globe,

29. dubna 2016,

přeložil Jakub Stránský

Foto: Dennis Darling

Loň v létě, po vydání knihy svých vzpomínek na holocaust, nazvané: *Somewhere There Is Still a Sun* (Někde ještě svítí slunce), se Michael Gruenbaum (85 let) z Brookline (čtvrť Bostonu) cítil potěšen, ale zároveň i trochu překvapen mírou podpory, množstvím ocenění i četnými dalšími poctami, jichž se mu dostalo.

Nejvíce ho ale zaujalo, když vydavatelství Simon & Schuster poskytlo německému nakladatelství Rowohlt Verlag práva na vydání knihy v němčině.

„Možná se mi splní sen, a moji knihu budou číst všichni teenageři v Německu,“ řekl k tomu.

Knihu podle Gruenbaumova vyprávění sepsal Todd Hasak-Lowy (z města Evanston, Illinois) pro žáky druhého stupně základních škol. Někde ještě svítí slunce vypráví o Gruenbaumově dětství v Praze, o zavraždění jeho otce Karla, i o dvou a půl letech, která strávil spolu se svojí matkou Margaretou a starší sestrou Mariettou v terezínském koncentračním táboře. Titul knihy pochází z jednoho z dopisů, které matka po jejich osvobození v květnu 1945 psala příbuzným.

Gruenbaum, který do Spojených států přicestoval se zbytkem rodiny v roce 1950, připomíná, že některé z příběhů se objevily už v knize jeho zesnulé ženy Thelmy z roku 2004 *Nesarim: Child Survivors of Terezin*. Je ovšem důležité, že nyní existuje i verze pro čtenáře, kteří jsou ve stejném věku, jako byl on při okupaci jeho rodného Československa.

Gruenbaum knihu věnuje všem z 1,5 milionu židovských dětí, které se staly obětmi holocaustu, zvláště pak chlapcům ze školního bloku L417, místnosti 7, se kterými prožíval přátelství, pracovní povinnosti a fotbalové zápasy – ale také hrůzu pokaždé, když se objevil nový seznam jmen zařazených do transportu do Osvětimi.

Gruenbaum, jehož jméno bylo do transportu zařazeno celkem čtyřikrát, vděčí za přežití

Michael Gruenbaum s jedním z medvídků, které jeho matka Margaret šila pro nacistického důstojníka, a díky kterým byla jeho rodina ušetřena transportu do Osvětimi.

„vytrvalosti mé matky a obrovské dávice štěstí“. Jednou například byla rodina transportu ušetřena, když jeho matka Margaret neměla dokončené plyšové medvídky, které šila pro nacistického důstojníka jako vánoční dárky.

„Lidé se mě vždy ptají, co jsem si z toho odnesl, a pro mě jsou to dvě věci,“ říká. „Nikdy neber „ne“ jako odpověď, a nelpi na majetku a na hmotných věcech. Dokud jsi zdravý a máš sílu jít dál, stačí ti k životu málo.“

**Terezínská
iniciativa**

Vydává Terezínská iniciativa, Jáchymova 3, Praha 1. Telefon: 222 310 681, e-mail: terezinskainiciativa@cmail.cz.

Redakční rada: Eva Fantová, Doris Grozdanovičová, Anna Lorencová, Michal Stránský, Michaela Vidláková

Bankovní účty: v CZK: 59433011/0100, v USD: 348331234555011/0100

Číslo 80 vyšlo v červnu 2016.

MK ČR E 10779